

Suhonen ym.: Ehdotukset omaishoitajalaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnalle

Maassamme tällä hetkellä voimassa oleva lainsäädäntö sekä parhaillaan eduskunnan käsittelyssä oleva esitys perhehoitoa koskevaksi lainsäädännöksi jättävät edelleenkin yhteiskunnan järjestetyn tuen ulkopuolelle erään merkittävän hoitotyötä tekevän ryhmän, omaisiaan hoitavat eli omaishoitajat. Toimiessaan näin yhteiskunta toimii vastoin omaa etuaan, sillä omaishoito säästää yhteiskunnalle merkittäviä summia verrattuna siihen, että kaikki omaishoidossa olevat jouduttaisiin hoitamaan laitoksissa tai kunnallisia palveluja hyväksi käyttäen. On kunnan taholta hyväksyttävää ja oikein korostaa omaisten vastuuta ja vapaaehtoistyötä, mutta liian pitkälle menevänä säästämishalu voi tässä tapauksessa kääntyä kuntaa itseään vastaan.

Omaishoitajien suurimmat ongelmat tällä hetkellä ovat kunnalta saatavan korvauksen kuntakohtainen sattumanvaraisuus, koulutuksen ja työohjauksen puute ja ennen kaikkea eläketurvan ja lomien puuttuminen. Omaishoitajan tulisi saada työstään sen suurin korvaus, että hän tuntisi saavansa yhteiskunnan taholta riittävää tunnustusta työlleen. Korvauksen ei tarvitsekaan olla täysipäiväisestä työstä saatavan suurin, sillä omaishoitajat tekevät työnsä auttamisen halusta ja velvollisuuden tunteesta. Mielestämme oikean suuruisen korvaus omaishoito-työstä olisi puolitoista kertaa lasten kotihoidon tuen perusosan määrä eli reilut 2 500 markkaa kuukaudessa. Tämän lisäksi tulee korvata perhehoitajille suoritettavaan tapaan kulut ja perusinvestoinnit hoitosuhteen alkaessa.

Omaishoitaja joutuu tällä hetkellä ratkaisuun hoidossa esiin tulevat ongelmatilanteet yksin, sillä koulutusta ja työohjausta ei ole

järjestetty. Tämä koetaan laajasti ongelmana hiljattain valmistuneen tutkimuksenkin mukaan. Mikäli omaishoito saataisiin nykyistä järjestyneemmäksi, voitaisiin kuntiin tai kuntainliittoihin luoda tarvittava koulutus- ja työohjauskaspaiteetti omaishoitoa tukemaan. Se olisi varmasti omalta osaltaan tekemässä hoitosuhteita pitemmiksi ja kannustamassa nykyistä useampia omaisia tähän arvokkaaseen työhön.

Omaishoitotyön houkuttavuutta on ollut vähentämässä myös lomituksen saatavuuden epävarmuus sekä eläketurvan puute. On itsestäänselvyys, että myös omaishoitaja tarvitsee vapaansa jaksakseen tehdä monesti lähes ympäri- vuorokautista työtään. Lomituspalvelut ovat olleet kuitenkin vaikeasti saatavilla ja korvaus loman ajalta puuttuu. Mikäli tämäkin puute korjattaisiin, inhimillistyisi niin potilaan kuin hoitajankin asema merkittävästi. Eläketurva on kaikille tärkeä tulevaisuutta ajatellen. Siksi onkin nurinkurista, ettei yhteiskunnalle tärkeätä ja varoja säästävää työtä eli omaishoitoa tekeville henkilöille kerry lainkaan eläkettä työnsä ansiossa. Lakialoitteessa esitetään omaishoito eläkkeen osalta rinnastettavaksi perhehoitajan asemaan ja vakuutus- ja eläketurvaan.

Lakialoitteessa on otettu huomioon eduskunnan käsittelyssä oleva esitys perhehoitoa koskevaksi lainsäädännöksi siten, että esityksen aiheuttamat lakitekniset muutokset on sisällytetty aloitteeseen kuin ne olisi jo hyväksytyt.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunnoittaen,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Omaishoitajalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Omaishoitaja

Omaishoitajalla tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton kanssa tekemänsä omaishoitotosopimuksen perusteella antaa kodissaan tai hoidettavan kodissa sosiaalihuoltolain (710/82) 25 §:ssä tarkoitettua omaishoittoa.

Omaishoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka sukulaisuussuhteellaan hoidettavaan henkilöön tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on kykenevä ja sopiva antamaan omaishoittoa.

Tässä laissa tarkoitettun omaishoitotosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain (320/70) 1 §:n tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntainliittoon.

2 §

Omaishoitotuki

Omaishoitajalla on oikeus, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään, saada hoitotyöstään palkkiota. Palkkion suuruus on kutakin hoidettavaa kohden puolitoistakertaisesti se määrä, mikä on säädetty lasten kotihoidon tuesta annetun lain (24/85) 5 §:ssä perusosan määräksi.

3 §

Kustannusten korvaaminen

Jollei omaishoitajasopimuksessa ole toisin sovittu, omaishoitajalle maksetaan korvaus hänen hoidettavanaan olevan henkilön hoidosta, ylläpidosta ja hoidettavan luo tehdyistä tarpeellisista matkoista aiheutuvista kustannuksista sekä hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista.

Asetuksella säädetään maksettavien korvausten suuruudesta, tarkemmista määräytymisperusteista sekä korvausten yhteensovittamisesta muiden hoidettavaa koskevien lakien perusteella saatavien korvausten ja etuuksien kanssa.

4 §

Omaishoitotosopimus

Omaishoitotosopimuksessa tulee sopia:

1) omaishoitajalle maksettavan omaishoitotuen määrästä ja suorittamisesta;

2) omaishoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta;

3) omaishoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta;

4) hoidon sovitusta kestosta;

5) omaishoidossa olevalle henkilölle ja omaishoitajalle annettavista omaishoidon toteuttamiseksi tarpeellisista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ja muista tukitoimista;

6) omaishoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä hoitotuen maksamisesta vapaan ajalta;

7) omaishoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta;

8) omaishoitajasopimuksen irtisanomisesta; sekä

9) tarvittaessa muista omaishoittoa koskevista seikoista.

Omaishoitotosopimusta tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen on muutoin aihetta.

5 §

Omaishoitotosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Jos omaishoitotosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan omaishoitotosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua.

Jos hoitopaikka tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman

kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, omaishoitosopimus voidaan purkaa välittömästi.

6 §

Oikeus vapaaseen

Omaishoitajalle tulee järjestää mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on yksi arkipäivä kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut omaishoitajasopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta omaishoitajana. Omaishoitotuen maksamisesta omaishoitajan vapaan ajalta sovitaan omaishoitajasopimuksessa.

Omaishoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton tulee huolehtia tai tarvittaessa avustaa omaishoidossa olevan henkilön hoidon tarkoituksenmukaisessa järjestämisessä omaishoitajan vapaan ajaksi.

7 §

Koulutus ja tuki

Omaishoidon järjestämisestä vastaava kunta tai kuntainliitto vastaa omaishoitajalle annetta-

vasta tarvittavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta.

8 §

Sosiaaliturva

Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaisissa (202/64). Omaishoitajan tapaturmavakuutuksesta säädetään tapaturmavakuutuslaissa (608/48).

9 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1993.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**sosiaalihuoltolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 17 päivänä syyskuuta 1982 annettuun sosiaalihuoltolakiin (710/82) uusi 25 a § ja lain 26 §:ään uusi 2 ja 3 momentti seuraavasti:

25 a §

Omaishoidolla tarkoitetaan omaishoitajan toimesta tapahtuvaa henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen omassa kodissaan tai omaishoitajan kodissa.

Omaishoidon tavoitteena on antaa omaishoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus hänen kotonaan tapahtuvaan tai muutoin kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalista kehitystään.

Omaishoitoa annetaan henkilölle, jonka hoitoa, kasvatusta tai muuta hoitoa ei ole tarkoituksenmukaista järjestää muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja käyttäen ja jonka ei katsota olevan laitoshuollon tarpeessa.

26 §

Omaishoidon tulee terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan vastata perhekodille asetettuja vaatimuksia.

Omaishoitajasta säädetään omaishoitajalaisa (/).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1993.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 30 päivänä huhtikuuta 1964 annetun kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) 1 §:ään uusi 6 momentti ja 2 §:ään uusi 4 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 § osittain muutettuna 16 päivänä marraskuuta 1990 annetulla lailla (974/90) ja 2 § osittain muutettuna 3 päivänä helmikuuta 1989 annetulla lailla (110/89), seuraavasti:

1 §

Kunnan tai kuntainliiton kanssa omaishoitajalain (/) 1 §:ssä tarkoitetun omaishoitosopimuksen tehneellä omaishoitajalla on oikeus eläkkeeseen niin kuin tässä laissa säädetään.

hoitosopimuksen kunnan tai kuntainliiton kanssa tehneen omaishoitajan eläketurva määräytyy aina peruseläketurvan mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1993.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2 §

Omaishoitajalain 1 §:ssä tarkoitetun omaishoitajalain (/) 1 §:ssä tarkoitetun omaishoitosopimuksen tehneellä omaishoitajalla on oikeus eläkkeeseen niin kuin tässä laissa säädetään.

4.

Laki**tapaturmavakuutuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 20 päivänä elokuuta 1948 annettuun tapaturmavakuutuslakiin (608/48) uusi 3 b § seuraavasti:

3 b §

Omaishoitajalaissa (/) tarkoitetun omaishoitajasopimussuhteen osapuolista on voimassa, mitä tässä laissa säädetään työnantajasta ja työntekijästä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1993.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 1991

Hannu Suhonen
Lea Mäkipää

Tina Mäkelä
Heikki Riihijärvi
Sulo Aittoniemi

Marita Jurva
Raimo Vistbacka